

آیت الله کاشانی؛ اسوه مبارزه ضد استعمار و ضد استبدادی

۱۲ آبان ۱۳۹۵ ساعت ۱۳:۵۶

بدون شک یکی از چهره های تاثیرگذار تاریخ معاصر ایران آیت الله کاشانی می باشد که با ایفای نقش مهم خود در جریان نهضت ملی شدن صنعت نفت ایران، بار دیگر باعث ارتقای نقش و جایگاه روحانیت شیعی در تحولات سیاسی و اجتماعی ایران معاصر شد. به گواه تاریخ، یکی از ستونهای مهم جریان ملی شدن صنعت نفت رهبری آیت الله کاشانی بود، کما اینکه بعد از بروز اختلافات بین دکتر مصدق و آیت الله کاشانی، این نهضت رو به افول نهاد و سرانجام موجب سقوط دولت مصدق و حاکمیت استبداد و استعمار در تحولات ایران معاصر شدیم. یکی از ویژگیهای بارز آیت الله کاشانی، روحیه و منطق استعمارستیزی و استبدادستیزی ایشان بود.

جوان و تاریخ- خط زمان

بدون شک یکی از چهره های تاثیرگذار تاریخ معاصر ایران آیت الله کاشانی می باشد که با ایفای نقش مهم خود در جریان نهضت ملی شدن صنعت نفت ایران، بار دیگر باعث ارتقای نقش و جایگاه روحانیت شیعی در تحولات سیاسی و اجتماعی ایران معاصر شد. به گواه تاریخ، یکی از ستونهای مهم جریان ملی شدن صنعت نفت رهبری آیت الله کاشانی بود، کما اینکه بعد از بروز اختلافات بین دکتر مصدق و آیت الله کاشانی، این نهضت رو به افول نهاد و سرانجام موجب سقوط دولت مصدق و حاکمیت استبداد و استعمار در تحولات ایران معاصر شدیم. یکی از ویژگیهای بارز آیت الله کاشانی، روحیه و منطق استعمارستیزی و استبدادستیزی ایشان بود.

۱۲۶۴ شمسی؛ تولد آیت الله کاشانی

آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی در خانواده ای مذهبی و روحانی در شهر تهران دیده به جهان گشود. پدر سید ابوالقاسم ، آیت الله سید مصطفی، در سال ۱۲۸۰ شمسی به همراه خانواده به نجف اشرف مهاجرت می نماید. سید ابوالقاسم که جوانی ۱۶ ساله بود ، به تحصیلات حوزوی خود در نجف ادامه می دهد و در سن ۲۵ سالگی به درجه اجتهاد می رسد. بزرگانی مانند آیت الله شیخ الشریعه اصفهانی، آیت الله آقا ضیاء الدین عراقی و آیت الله صدر در نوشته های خود، مقام علمی او را با القابی نظیر (شکافنده دریای علم)، (کلید در گنجهای دقیق) و... ستوده‌اند و آیت الله میرزا محمد تقی شیرازی، تقلید از وی را تأیید می‌نمود.

۱۹۲۰ میلادی، مبارزه با استعمار انگلیس در عراق

آیت الله کاشانی از دوران جوانی، روحیه ظلم ستیز و ضد استعماری داشت و همراه پدر در عراق رهبری نیروهای ملی عراق را برعهده داشت. در جنگ جهانی اول به صف مجاهدان پیوست و رهبری نیروهای عراق علیه تجاوز انگلیس را بر عهده گرفت. آیت الله کاشانی در پانزدهم شعبان ۱۳۳۸ ق موضوع قیام مسلحانه بر ضد استعمار انگلیس را مطرح نمود و بعد از گرفتن فتوا از میرزای شیرازی، این قیام در عراق عمومی شد.

۳۰ بهمن ۱۳۹۹؛ بازگشت به وطن

با افزایش فعالیت های ضد انگلیسی آیت الله کاشانی، انگلیس حکم اعدام ایشان را صادر نمود و لذا ایشان به تقاضای مردم عراق قبل از دستگیری، عراق را به قصد ایران ترک کرد و بعد از چند روز توقف در شهر قم، در سی ام بهمن ۱۳۹۹ وارد تهران شد.

۱۳۲۰ شمسیه آغاز مبارزه با متفقین

بعد از اشغال ایران توسط متفقین، آیت الله کاشانی فعالیتهای سیاسی خود را از سر گرفت. بعد از برکناری رضا خان در شهریور ۱۳۲۰ و اشغال ایران توسط متفقین، آیت الله کاشانی، اعلامیه‌ای با این مضمون که «ایران مال ایران است و ذخایر آن به خصوص نفت از آن ایرانیان است» انتشار داد.

۱۳۲۲ شمسی؛ مبارزات مخفیانه آیت الله کاشانی با استعمار

استعمار انگلیس که از مبارزات آیت الله کاشانی در عراق کینه به دل داشت و ضربات سختی خورده بود با شایع کردن همکاری او با آلمانیها، تصمیم به دستگیری اش گرفتند و به همین منظور در خرداد ۱۳۲۲ چند افسر انگلیسی برای دستگیری او به منزلش هجوم بردند اما ناکام ماندند.

۱۳۲۳ شمسی؛ آیت الله کاشانی در زندان متفقین

آیت الله کاشانی بعد از یکسال فعالیت مخفیانه، و اعلامیه‌ها و شب نامه‌های تند علیه استعمار انگلیس، سرانجام در خرداد ۱۳۲۳ بازداشت شد. ایشان تا پایان جنگ جهانی در اردوگاههای متفقین زندانی بود. سرانجام پس از تحمل یک سال و چهار ماه زندان، در ۲۴ مرداد ۱۳۲۴ آزاد گشت و روز جمعه، سی و یکم شهریور، میان انبوه استقبال کنندگان وارد تهران شد.

مبارزه با استبداد داخلی، از مخالفت با دولت قوام تا حمایت از مصدق

آیت الله کاشانی پس از پایان جنگ دوم جهانی، در فعالیت‌های اجتماعی و مبارزات سیاسی فعالانه حضور یافت.

۱۳۲۵؛ افشاگری علیه دولت قوام

باتوجه به روحیه آزادیخواه و ضد استبدادی آیت الله کاشانی، با قانون شکنیهای قوام السلطنه به مقابله پرداخت و با ایراد سخنرانی در تهران، عازم مشهد شده و در شهرهای مسیرش، مردم را از وابسته بودن قوام به انگلیس و دخالت او در انتخابات آگاه می کرد. سرانجام در تیرماه ۱۳۲۵ در بین راه شاهرود - مشهد دستگیر و به بهجت آباد قزوین تبعید شد. در ۲۱ خرداد ۱۳۲۶ بعد از یکسال تبعید، آزاد و دوباره به تهران بازگشت.

سید حسین امامی، از اعضای فداییان اسلام

خرداد ۱۳۲۷؛ تبعید به لبنان

آیت الله کاشانی بعد از سوء قصد به شاه به بهانه دست داشتن در ترور، بازداشت و در قلعه فلک الافلاک خرم‌آباد زندانی و از آنجا

به لبنان تبعید شد. پس از تبعید آیت الله کاشانی به لبنان، مبارزات مردم همچنان ادامه یافت و شهید نواب صفوی رابطه مستقیم با آیت الله کاشانی برقرار نموده و اعلامیه‌های ایشان را پخش می کرد.

هژیر، نخست وزیر وقت

۱۳۲۹؛ بازگشت از لبنان و به دست گرفتن رهبری مبارزات مردمی

بعد از اعلام تقلب در انتخابات شانزدهمین دوره مجلس، هژیر نخست وزیر وقت توسط سید حسین امامی که از طرفداران آیت الله کاشانی و شاهد تعویض آراء بود، به دستور فدائیان اسلام، هژیر (کارگردان تقلب در آراء) ترور شد. پس از تشکیل مجلس شانزدهم، منصور الملک، نخست وزیر وقت ایران با فرستادن تلگراف، از آیت الله کاشانی عذر خواهی کرد و خواستار بازگشت وی به ایران شد. آیت الله کاشانی در روز بیستم خرداد ۱۳۲۹ به وطن بازگشت و در مجلس دوره شانزدهم از سوی مردم تهران برگزیده شد. پس از بازگشت به ایران بود که رهبریت مذهبی نهضت ملی نفت را در دست گرفت و با حمایت از مصدق و یارانش لایحه ملی شدن نفت را به تصویب رساند. ایشان همواره خطاب به عمال دولت و مردم می گفتند: «نباید بترسید و با قوت باید ایستادگی کنید و مردم را نیز به ایستادگی وا دارید.. با مقاومت و ایستادگی، ما و شما به مقصودی می رسیم و آبروی ما حفظ می شود...»

۱۳۲۹؛ تقابل با سپهبد رزم آرا و پیروزی نهضت ملی شدن صنعت نفت

سپهبد رزم آرا در پنجم تیر ۱۳۲۹ به مقام نخست وزیری رسید. آیت الله کاشانی، که هدف روی کار آمدن رزم آرا را به منظور تمدید و توسعه امتیاز نفت جنوب (قرارداد گس - گلشائیان) می‌دانست با نخست وزیر به مخالفت برخاست. رزم آرا مانع جدی و محکمی بر سر راه ملی شدن صنعت نفت بود و لذا در شانزدهم اسفند ۱۳۲۹ با گلوله خلیل طهماسبی (از اعضاء فدائیان اسلام) از پای در آمد. آیت الله کاشانی در برداشتن آخرین گامها برای ملی کردن صنعت نفت، همزمان با دفن جنازه رزم آرا، دستور برپایی تظاهرات همگانی را صادر کرد. از این رو تظاهرات بزرگ صد هزار نفری در تهران با شعارهایی در حمایت از اسلام و مخالفت با دخالت انگلیس در امور ایران به راه افتاد و در ۲۹ اسفند سال ۱۳۲۹ صنعت نفت ایران، ملی شد.

رزم آرا، نخست وزیر مخالف ملی شدن صنعت نفت

۱۳۳۰، حمایت آیت الله کاشانی از دولت ملی مصدق

دکتر مصدق در هفتم اردیبهشت ۱۳۳۰ به نخست وزیری رسید و آیت الله کاشانی حمایت خود را از مصدق اعلام داشت. آیت الله کاشانی، برای پشتیبانی از دولت دکتر مصدق در برابر کار شکنی ها و تهدیدهای انگلستان، مردم را به اجتماع در میدان بهارستان فراخواند. همچنین هنگامی که دولت مصدق برای تأمین کمبود بودجه دولت، اقدام به پخش اوراق قرضه کرد، آیت الله کاشانی مردم را به یاری دولت فراخواند و خرید اوراق قرضه را بر همه افراد واجب نمود. همچنین، پس از تهدید دولت مصدق از سوی استعمار مبنی بر دخالت نظامی و گسیل داشتن چهار هزار چترباز و حرکت ناوهای جنگی به طرف سواحل ایران، آیت الله سخن به میان آورد و گفت: «اگر انگلیسیها به خاک ایران تجاوز کنند، خوزستان را برای آنها به جهنم تبدیل می کند.»

۳۰ تیر ۱۳۳۱ به رهبری آیت الله کاشانی

دکتر مصدق در ۲۵ تیر ۱۳۳۱ بر سر تصدی پست وزارت جنگ با محمدرضا پهلوی اختلاف پیدا نمود و از منصب نخست وزیری استعفاء نمود. شاه نیز، بلافاصله احمد قوام را به عنوان نخست وزیر معرفی کرد. آیت الله کاشانی پس از استعفای مصدق و انتصاب قوام به نخست وزیری به شدت از مصدق و اقدامات او حمایت کرد و به مخالفت با قوام پرداخته و با صدور اعلامیه ای، مردم را به قیام و مبارزه تشویق نمود. بعد از یک هفته کش و قوس بین مردم و دربار نهایتاً با وقوع قیام بزرگ ۳۰ تیر، مصدق با حمایت آیت الله کاشانی و مجاهدت مردم به مقام نخست وزیری برگشت.

۱۳۳۱ تا ۱۳۳۲ شکاف و اختلاف بین رهبران نهضت ملی

مصدق بعد از تصدی مقام نخست وزیری، سرلشگر وثوق را به عنوان معاون وزارت جنگ به همکاری خویش برگزید. انتصاب نامبرده با واکنش آیت الله کاشانی روبرو شد و در نامه ای خصوصی زبان به انتقاد گشود. مصدق نیز در پاسخ، آیت الله کاشانی را از مداخله در امور خود منع کرد. پس از واقعه ۳۰ تیر و صدارت مجدد دکتر مصدق، آیت الله کاشانی نیز به ریاست مجلس هفدهم برگزیده شد، اما درخواست های مصدق از مجلس شورای ملی و سپس بستن مجلس باعث بروز اختلاف ما بین دو رهبریت سیاسی و مذهبی نهضت ملی شد و در نهایت به کودتای ۲۸ خرداد انجامید. پس از کودتا، سرلشکر زاهدی امور دولت را در دست گرفت و دکتر مصدق در روز ۲۹ مرداد بازداشت شد.

۱۳۳۴، دستگیری مجدد آیت الله کاشانی

بعد از استقرار دولت کودتا، بار دیگر دست استعمار در کنترل و اداره جامعه باز شد و روابط سیاسی بین ایران و انگلیس از سر گرفته شد و قرارداد کنسرسیوم نفت نیز به امضاء رسید. این قرار داد بین دولت ایران و کنسرسیومی از شرکت های نفتی بین المللی برای بهره برداری از منابع نفتی ایران بسته شد و برخلاف قانون ملی شدن نفت ایران، باز هم اکتشاف و استخراج و فروش نفت را به دست شرکت های خارجی سپرد و ایران به دریافت حق الامتیاز براساس اصل کلی پنجاه - پنجاه اکتفا کرد. مخالفت صریح آیت الله کاشانی باعث دستگیری مجدد ایشان و همچنین به بهانه نقش ایشان در ترور رزم آرا، بازداشت شد اما به دلیل پافشاری روحانیت و مردم ، رژیم مجبور به آزادی وی گردید.

۲۳ اسفند ۱۳۴۰؛ درگذشت آیت الله کاشانی

بعد از اتفاقات کودتای ۲۸ مرداد، آیت الله کاشانی در بستر بیماری افتاد و سرانجام در ۲۳ اسفند ۱۳۴۰ پس از عمری مجاهدت و مبارزه با استبداد داخلی و استعمار خارجی درگذشت. پیکر آیت الله کاشانی با شکوه فراوان تا حرم حضرت عبدالعظیم تشییع گردید و بین مزار آن حضرت و امامزاده حمزه به خاک سپرده شد.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/19301/آیت-الله-کاشانی-اسوه-کاشانی-آیت-19301>